המשפט הסביבתי:
עקרונות יסוד ופרקטיקה

עו"ד שלו בראנץ
עמית פולק מטלון ושות', עורכי דין

עקרונות המשפט הסביבתי

- מהו המשפט הסביבתי
- איך תקן נולד
- המדרג הנורמטיבי, כיצד הופך תקן למחייב

ועדת ששינסקי 2

ועדה שתבחן את הכנסות המדינה מתמלוגים על משאבי הטבע השונים וביניהם אשלג, פוספטים, חול, חצץ ומים מינרליים. הוועדה אמורה להגיש מסקנות סופיות לשר האוצר עד יוני 2014

הדור הראשון: ערכי טבע נוף ומורשת

הדור השני:
בריאות בטיחות ואיכות חיים

הדור השלישי: העולם ומשאבי הטבע

ועדת ששינסקי 2

ועדה שתבחן את הכנסות המדינה מתמלוגים על משאבי הטבע השונים וביניהם אשלג, פוספטים, חול, חצץ ומים מינרליים. הוועדה אמורה להגיש מסקנות סופיות לשר האוצר עד יוני 2014

המעגל הרחוק של השיח סביבתי: מוסר, עסקים ושאר ירוקים

המשפט הסביבתי, הצעה להגדרה:

הכללים המסדירים את השימוש שעושים בני אדם במרחב הפיסי המשותף שלהם.

הטרגדיה של המרחב המשותף
Tragedy of the Commons (1968)

garrett hardin

פתרונות משפטיים לבעיות סביבתיות

1. ציווי ובקרה (Command and Control)
2. תמריצים (שליליים וחיוביים)
3. "NUDGE" - הכוונה עקיפה של התנהגות
4. זכויות קניין במשפט האזרחי

ציווי ובקרה

דוגמאות:

- חוק אויר נקי
- חוק המים
- חוק האריזות
- חוק מניעת מפגעים
- תנאים ברישיונות והיתרים
- חוק מניעת זיהום ים
- חוק החמרים המסוכנים

תמריצים שליליים וחיוביים

תמריצים שליליים:

- היטל הטמנה
- היטל הזרמה לים
- היטל לפי חוק אויר נקי
- תקנות עידוד השקעות הון

תמריצים חיוביים:

- סובסידיה להשקעות סביבתיות
- הכרה בהשקעות סביבתיות כהוצאות שוטפות
- פיקדון על מכלי משקה

NUDGE - הכוונה עקיפה של התנהגות

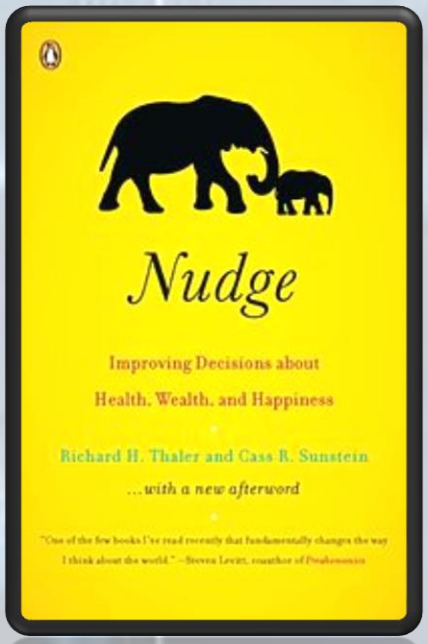

הכוונת הציבור להתנהגות סביבתית חיובית
תוך שמירה על חופש הבחירה

זכויות קניין
(Free Market Environmentalism)

- זכויות תביעה אזרחיות נגד מטרדים
- סחר בפליטות
- הפרטת נכסי טבע

התקן

כך נקבעים תקני סביבה

- התקן מפריד בין המותר לבין האסור, לא בין הבטוח לבין המסוכן.
- בקביעת תקן יש להתחשב בצרכי החברה, ערכיה, נתוניה המיוחדים וכלכלתה.
- התקן הנבחר מציין את <u>המחיר</u> שהחברה מוכנה לשלם עבור בריאות ובטיחות חבריה.

לא כך נקבעים תקני סביבה:

המדרג הנורמטיבי:
איך תקן הופך למחייב?

- חקיקה ראשית (חוק)
- חקיקת משנה (תקנה / חוק עזר)
- צו / הוראה מנהלית

חוק

- נקבע על ידי הכנסת
- תחולה כללית
- ביקורת שיפוטית במקרים נדירים ביותר
- שקיפות מלאה בתהליך החקיקה (פרסום הצ"ח)
- מעורבות בעלי ענין בהליך החקיקה
- רזולוציה נמוכה של ההסדרים המשפטיים

תקנה

- נקבעת על ידי השר באישור ועדה של הכנסת
- תחולה כללית
- ביקורת שיפוטית אפשרית
- שקיפות מוגבלת (אין חובת פרסום הצעה)
- מעורבות מוגבלת של בעלי ענין בהליך התקינה
- רזולוציה גבוהה של ההסדרים המשפטיים

תנאים ברישיון או בהיתר / צו / הוראת מנהל

- נקבע על השר או בעל תפקיד מנהלי ("ממונה")
- תחולה ספציפית על האדם אליו הופנה הצו
- יש אפשרות מעשית לביקורת שיפוטית
- אין שקיפות בתהליך הוצאת הצו.
- אין מעורבות בעלי ענין בהליך קביעת הצו (אבל ניתן לשתף ציבור באופן וולונטרי; שימוע ציבורי בהיתר לפי חוק אויר נקי)
- רזולוציה גבוהה תוך התאמה ספציפית למפעל

חקיקה ראשית המסמיכה הוצאת צווים/ הוראות מנהל ספציפיים

חוק רישוי עסקים:	תנאים ברישיון עסק
חוק החמרים המסוכנים:	תנאים בהיתר רעלים
חוק מניעת מפגעים:	צו אישי
חוק אויר נקי:	היתר פליטה
חוק התכנון והבניה:	תנאים בהתרי בניה
חוק מניעת זיהום ים	תנאים בהיתר הזרמה
חוק המים:	תנאים בצו הרשאה

מבחן הרשויות: חומרים מסוכנים

- <u>הרשויות</u>:
  - המשרד להגנת הסביבה (עיסוק בחומרים מסוכנים)
  - משרד האנרגיה (דלק וגז)
  - משרד התחבורה (שינוע חומ"ס)
  - משרד החקלאות (חומרי הדברה)
  - משרד הבריאות (רעלים רפואיים, פסולת רפואית)
  - משרד החוץ (אמנות בנושא יצוא ויבוא חומ"ס)
  - משרד האוצר (מכס – יבוא חומ"ס)
  - משרד הביטחון (פיקוד העורף)
  - המשרד לביטחון פנים (משטרת ישראל – טיפול באירועי חומ"ס)
  - רשות הכבאות (טיפול באירועי חומ"ס)
  - המשרד להגנת העורף
  - משרד התמ"ת: תקנים, בטיחות בעבודה, חומרי נפץ בשימוש אזרחי
  - משרד ראש הממשלה (חומרים רדיואקטיביים)
  - רשויות מקומיות (רישוי עסקים)

רשויות העוסקות בשפכים ומים

- המשרד להגנת הסביבה
- הועדה הבין משרדים להתרי הזרמה לים
- רשות המים
- משרד הבריאות
- תאגידי מים וביוב
- רשויות מקומיות

התמודדות עם היתרים ורישיונות

- האם התנאים שונים מהתנאים הקיימים?
- האם ניתן זמן היערכות מספק?
- האם ניתן ליישם את התנאים בכפוף לדין אחר (היתרים אחרים, דיני התכנון והבניה)
- האם קיימת הסתמכות או הבטחה מנהלית ביחס לתנאים הקודמים?
- האם התנאים משקפים תחשיב עלות-תועלת?
- האם קיימת סתירה בין התנאים החדשים לתנאים קיימים מרגלוטורים אחרים
- זכות טיעון, שימוע
- הערות על התנאים
- תנאים מקבילים אצל המתחרים או מפעלים דומים
- תנאים תואמים לנהוג בתעשייה בעולם
- האם התנאים ניתנו בסמכות?

התמודדות עם היתרים ורישיונות - עשה ואל תעשה

לא לעשות (איך לא למעוד במהמורות הנפוצות):

- להתחייב בשימועים, פגישות או סיורים לתנאים לפני בחינת השאלות הרלוונטיות
- להודות, בכתב או בעל פה, באי התקיימותם של תנאים נוכחיים או הפרה לכאורית של תקנות
- להציע פתרון שלא נעשתה לגביו בחינה של היתכנות כלכלית או תכנונית
- להתחייב ללוח זמנים ליישום התנאים כאשר קיימת תלות בגורמים שלישיים
- לקבל תנאים שלא ניתנו בדרך המקובלת כתנאים תקפים ברישיון או בהיתר (דו"ח סיור אינו דרך מקובלת)
- לקבל כמובן מאליו את הכרעות העובדתיות והמשפטיות של הרגולטור (שטח המפעל, היותו של חומר מסויים חומר מסוכן, היותו של מפעל מקור פליטה, היותו של המפעל "מפעל" לענייני מים וביוב)
- להתייאש.

תודה רבה

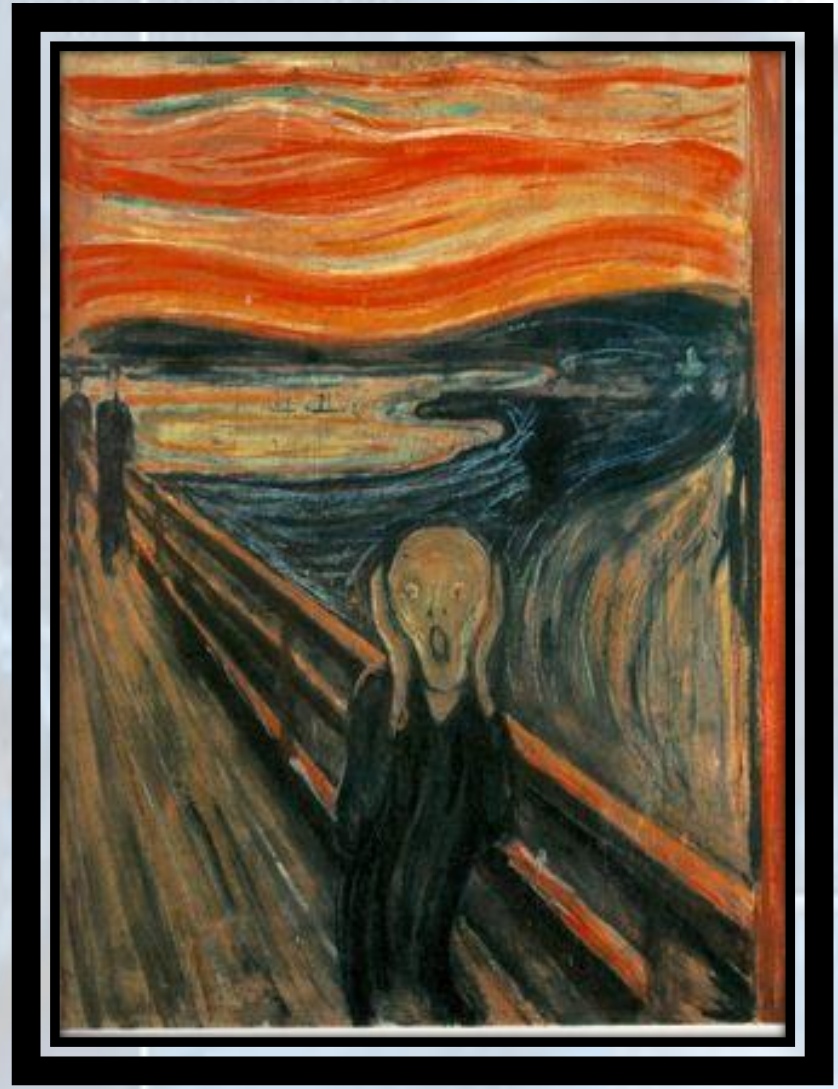

עו"ד שלו בראנץ

עמית פולק מטלון ושות' עורכי דין